

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे

विद्यावाचस्पती : पाठ्यक्रम-कार्याभ्यास
(Ph.D. Course Work Syllabus)

मराठी विषयाचा पुनर्रचित अभ्यासक्रम
(जून २०२४ पासून)

अभ्यासपत्रिकांची नावे

क्रमांक	अभ्यासपत्रिकेचे नाव	अध्यापन तासिका	अध्ययनाच्या तासिका	श्रेयांक (Credit)	गुण
१	संशोधन : स्वरूप आणि पद्धती	३६	२४	४	१००
२	संशोधनपर उपक्रम	३६	२४	४	१००
३	अ) मराठी भाषा आणि साहित्य : विविध अभ्यासक्षेत्रे	३६	२४	४	१००
	ब) अभ्यास कार्य	३६	२४	४	१००

परीक्षा व प्रश्नपत्रिका स्वरूप

वेळ ३ तास :	परीक्षा	गुण : १००
अभ्यासपत्रिका १, २, ३ (अ) साठी प्रश्नपत्रिका स्वरूप		
१	बहुपर्यायी प्रश्न : बारा पैकी दहा प्रश्न सोडविणे.	२०
२	लघुत्तरी प्रश्न : चार पैकी दोन प्रश्न सोडविणे.	३०
३	दीर्घोत्तरी प्रश्न : चार पैकी दोन प्रश्न सोडविणे.	५०
एकूण		१००
अंतर्गत मूल्यमापन		
३ (ब) अभ्यास कार्य		
१	संशोधनविषयाशी निगडित दोन दीर्घ शोधनिबंधांचे लेखन *	४०
२	प्रबंध परीक्षण लेखन *	१०
३	पुस्तक परीक्षण लेखन *	१०
४	क्षेत्रभेट अहवाललेखन *	१०
५	संशोधनविषयाचे सादरीकरण व मौखिकी	२०
६	संशोधन प्रस्ताव लेखन	१०
एकूण		१००
अंतर्गत मूल्यमापनासाठी वरील सर्व पर्याय आवश्यक आहेत.		

* अंतर्गत मूल्यमापनातील घटक क्र.१ ते ४ याचे मूल्यमापन विद्यार्थ्यांच्या मार्गदर्शकाने करावयाचे आहे.

● पीएच. डी. पाठ्यक्रम-कार्याभ्यास (Ph.D. Course Work Syllabus): मार्गदर्शक तत्त्वे

- १ मान्यताप्राप्त संशोधन केंद्रांनी स्वतंत्र किंवा एकत्रितपणे, सा.फु.पु.विद्यापीठाच्या नियमांच्या अधीन राहून पाठ्यक्रम-कार्याभ्यासाचे आयोजन करावे व अभ्यासमंडळास तसे अवगत करावे.
- २ पीएच.डी.पाठ्यक्रम-कार्याभ्यास (Ph.D. Course Work) हा एका सत्रामध्ये अधिकतम सहा महिन्यांमध्ये घ्यावयाचा आहे.
- ३ पीएच.डी.पाठ्यक्रम-कार्याभ्यासामध्ये अध्यापनासाठी १०८ तासिका (तीन आठवडे) असतील.
- ४ परीक्षा आणि अंतर्गत मूल्यमापनासाठी ३६ तासिका असतील.
- ५ उर्वरित तासिका अध्ययन-तासिका अभ्यासकार्यासाठी असतील.
- ६ पाठ्यक्रम-कार्याभ्यासामधील अध्ययनप्रणालीचा कालावधी सहा महिन्यांचा असेल. त्यामध्ये अध्यापनकार्य कालावधी २१ दिवसांचा (रोज किमान ६ तास); उर्वरित काळात अभ्यासकार्य, स्वयंअध्ययन आणि अंतर्गत मूल्यमापन, परीक्षा असेल.
- ७ संशोधक विद्यार्थ्यांनी स्वतःचे अभ्यासकार्य आणि स्वयंअध्ययन हे 'संशोधन केंद्रसमन्वयक' व आपल्या 'मार्गदर्शकांच्या' मार्गदर्शनात निर्धारित वेळेत पूर्ण करावयाचे आहे.
- ८ संशोधकाचे पाठ्यक्रम-कार्याभ्यासातील अध्यापनकार्य संपल्यानंतर साडेतीन महिन्यात सर्व प्रकारचे अभ्यासकार्य हे (युनिकोड फॉन्टसाईज १६, पाठपोट टंकलिखित) सर्पिल बांधणी (Spiral Binding) या प्रकारात मार्गदर्शकांकडे जमा करणे अनिवार्य असेल.
- ९ मार्गदर्शकांनी प्राप्त अभ्यासकार्य (शोधनिबंध) तपासून व गुणांकन करून पुढील एक महिन्याच्या आत केंद्रसमन्वकांकडे जमा करावे.
- १० अंतिम महिन्यात केंद्र समन्वयकांनी परीक्षेचे गुण व अभ्यासकार्य गुण एकत्रित करून अंतिम गुणपत्रक तयार करून पाठ्यक्रम-कार्याभ्यासाचे प्रमाणपत्र (Course Work Certificate) तयार करून वितरित करावे.

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

- १ संशोधन संकल्पना, स्वरूप, आवश्यकता आणि मराठीतील संशोधनप्रक्रियेचा परिचय करून देणे.
- २ संशोधनविषयक तात्त्विक मीमांसेचा परिचय करून देणे.
- ३ विविध संशोधनपद्धतींचा व साहित्य संशोधनपद्धतींचा परिचय करून देणे.
- ४ साहित्य आणि विविधज्ञानशाखा यांच्या सहसंबंधांचा, साम्यभेदांचा परिचय करून देणे.
- ५ संशोधनासाठी अर्थसाहाय्य करणाऱ्या संस्थांचा परिचय करून देणे.
- ६ मराठी साहित्यातील विविध क्षेत्रे आणि संशोधनविषयक संधींचा परिचय करून देणे.
- ७ साहित्य संशोधनासाठी आवश्यक तंत्र आणि कौशल्यांचा परिचय करून देणे.
- ८ प्रबंधलेखनरीतीचा व लेखनसंकेतांचा परिचय करून देणे.
- ९ पीएच.डी.पदवी प्रक्रियेतील कार्यप्रणालीचा परिचय करून देणे.
- १० साहित्य संशोधन आणि जीवनमूल्ये यांच्या परस्पर प्रभावाचा परिचय करून देणे.
- ११ संशोधनव्यवहारातील नीतिशास्त्राची ओळख आणि त्याचे संशोधनव्यवहारातील महत्त्व स्पष्ट करणे.
- १२ ग्रंथ आणि शोधप्रबंध मूल्यमापनविषयक कौशल्यविकास करणे.
- १३ संशोधनासाठी आवश्यक संगणकीय कौशल्ये आणि आंतरजालावरील संदर्भसाधनांचा शोध या संदर्भातील कौशल्ये विकसित करणे.
- १४ विद्यापीठाच्या online प्रवेश प्रक्रिया व एकूणच Ph.D. Tracking बाबत विद्यार्थ्यांना अवगत करणे.

अभ्यासपत्रिका क्र.१

संशोधन : स्वरूप आणि पद्धती

गुण : १०० श्रेयांक : ४ (अध्यापन तास ३६)

१ संशोधन : स्वरूप, संकल्पना आणि पद्धती

- १.१ संशोधनस्वरूप आणि संकल्पना, प्रेरणा, आवश्यकता आणि फलित, संशोधकाचे गुणविशेष आणि पाळावयाची पथ्ये, विज्ञान, सामाजिकशास्त्रे, साहित्य संशोधन यातील साम्य-भेद.
- १.२ संशोधन पद्धती : विगनात्मक, निगमनात्मक, प्रयोगनिष्ठ, वर्णनात्मक, ऐतिहासिक, तौलनिक, क्षेत्रीय पाहणी, भाषा सर्वेक्षण, नमुना पाहणी पद्धती, समाकलन, विमर्शक, शास्त्रीय इ.
- १.३ संशोधन आणि पद्धतीशास्त्र
- १.४ संशोधन आणि अर्थनिर्णयनशास्त्र

२ संशोधनाची साधने आणि तंत्र :

- २.१ संशोधन ग्रंथालये : वैशिष्ट्ये, सेवा आणि गरजा
- २.२ अभिलेखागारे : स्वरूप, महत्त्व, कागदपत्रे जतन करण्याच्या पद्धती, महाराष्ट्र व भारतातील अभिलेखागारे
- २.३ ग्रंथालयीन संदर्भसाहाय्य, मूलस्रोतांचा शोध, साधनांची प्रतवारी, आवृत्तीची ग्रह्याग्राह्यता
- २.४ सूचीशास्त्र व त्याचे उपयोग

३ संशोधन प्रक्रिया

- ३.१ संशोधन विषयाची निवड, वाचनाचे संयोजन, संदर्भ शोध (ग्रंथालय, आंतरजाल)
  - ३.२ संशोधनपर लेखन : संशोधन प्रस्ताव तयार करणे.
  - ३.३ संशोधन विषयक पूर्वसंशोधनाचा मागोवा व नावीन्य शोध (ग्रंथालय, शोधगंगावरील पीएच.डी. प्रबंधांचे परीनिरीक्षण)
  - ३.४ ग्रंथमूल्यमापन, शोधप्रबंध परीनिरीक्षण, संशोधनपर लेखनपद्धती....
  - ३.५ संशोधनाची मांडणी (मुखपृष्ठ, विषयानुक्रमाणिका, प्रास्ताविक, उद्दिष्टे, गृहीतके, प्रकरण मांडणी, प्रकरण आणि प्रबंध रचना, उपसंहार, निरीक्षणे व निष्कर्ष नोंद : तंत्र आणि पद्धती, संदर्भप्रक्रिया, संदर्भक्रम, परिशिष्टे, संदर्भ सूची, निर्देश सूची इ.)
  - ३.६ प्रबंधलेखनाची भाषाशैली, संशोधनलेखनपद्धती, लेखनसंकेत.
  - ३.७ विद्यापीठीय नियम (प्रगती अहवाल लेखन व सादरीकरण, प्रबंध अहवाल लेखन, प्रबंधाची सारांशपत्रिका, प्रबंध सारांश पत्रिकेचे सादरीकरण, अंतिम तोंडी परीक्षा [Viva – voce])
- ४ संगणकाचा वापर : संगणकीय शोध, विविध संकेतस्थळे (ग्रंथालय, शोध नियतकालिके इ.), MS-Word, Excel, Power point, PDF, e mail इ. चा वापर, विविध ॲप्स (गुगल स्कॉलर, भाषांतर आदी), युनिकोडचा वापर, संगणकीय अक्षरजुळणी, मुद्रितशोधन, आंतरजाल, Shodhganga, Swayam आदींचा वापर.

२. अभ्यासपत्रिका

संशोधनपर उपक्रम

गुण : १०० श्रेयांक : ४ (अध्यापन तास ३६)

१ संशोधनपर उपक्रम :

१.१ शोधप्रकल्प लेखन

लघुशोधप्रकल्प, बृहद शोधप्रकल्प (प्रकल्प आराखडा, लेखन, सादरीकरण इ.)

१.२ कार्यशाळा, चर्चासत्र (शोधनिबंध लेखन आणि सादरीकरण)

१.३ संशोधनविषयाचे सादरीकरण व मौखिकी

१.४ पाठ्य / शोधवृत्ती

१.५ क्षेत्रभेट (मुलाखत, क्षेत्रीय पाहणी, प्रश्नावली, संख्याशास्त्रीय आढावे)

१.६ संशोधनपर नियतकालिकांतील लेखन...

२ संशोधन आणि ग्रंथालये

ग्रंथालयांचा परिचय, प्रकार, त्यांची नावे, कामकाज.

३ संशोधनपूरक आंतरजालावरील सुविधा

भाषांतर, संदर्भ ग्रंथ इ.

४ संशोधनासाठी अर्थसाहाय्य करणाऱ्या संस्थांचा परिचय

शासकीय, निमशासकीय आणि खासगी संस्था.

अभ्यासपत्रिका क्र.३

अ) मराठी भाषा आणि साहित्य : विविध अभ्यासक्षेत्रे

गुण : १०० श्रेयांक : ४ (अध्यापन तास ३६)

१ मराठी भाषा आणि साहित्य संशोधनाची वाटचाल

- १.१ मराठीतील संशोधनाचा आढावा
- १.२ मराठीतील संशोधकांचा परिचय....

२ साहित्य आणि इतर सामाजिक शास्त्रे : अनुबंधात्मक अभ्यास

- २.१ साहित्य आणि तत्त्वज्ञान
- २.२ साहित्य आणि समाजशास्त्र
- २.३ साहित्य आणि मानसशास्त्र
- २.४ साहित्य आणि अर्थशास्त्र
- २.५ साहित्य आणि इतिहास
- २.६ साहित्य आणि विज्ञान

३ मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचे संशोधन

- ३.१ वाङ्मयप्रकारनिष्ठ संशोधन
- ३.२ संप्रदायनिष्ठ संशोधन
- ३.३ संहिता संपादन आणि पाठचिकित्सा
- ३.४ ऐतिहासिक कागदपत्रे : संशोधन आणि संपादन
- ३.५ मध्ययुगीन वाङ्मयाचा भाषिक, सांस्कृतिक अभ्यास

४ अर्वाचीन मराठी साहित्याचे संशोधन

- ४.१ कालखंडाचा अभ्यास
- ४.२ लेखकाचा अभ्यास
- ४.३ साहित्यकृतीचे संशोधन
- ४.४ साहित्यप्रकारनिष्ठ संशोधन
- ४.५ समीक्षेचे स्वरूप व वाटचाल (सैद्धांतिक, उपयोजित, आस्वादात्मक)

५ भाषावैज्ञानिक संशोधन

- ५.१ भाषाविज्ञान : स्वरूप व पद्धती
- ५.२ भाषा आणि समाजभाषाविज्ञान
- ५.३ भाषा आणि मनोविज्ञान
- ५.४ भाषा आणि साहित्यसमीक्षा
- ५.५ शैलीनिष्ठ अभ्यास

६ बोली भाषाविषयक संशोधन

- ६.१ बोलीशास्त्र
- ६.२ बोलींच्या अभ्यासाचे प्रकार
- ६.३ भाषारूपांच्या संकलनातील विधीनिषेध, निष्कर्णाच्या पद्धती आणि तंत्रे
- ६.४ मराठी बोलींचे संशोधन

७ साहित्याचा सामाजिक-सांस्कृतिक अभ्यास

- ७.१ साहित्य आणि समाज : सहसंबंध
- ७.२ साहित्याच्या सामाजिक-सांस्कृतिक अभ्यासाचे स्वरूप व महत्त्व
- ७.३ भाषांतरित / अनुवादित साहित्याचा अभ्यास
- ७.४ लोकसाहित्याचा अभ्यास

ब) अभ्यास कार्य

गुण : १०० श्रेयांक : ४ (अध्यापन तास ३६)

अभ्यासपत्रिका १, २ आणि ३ (अ) यांची लेखी परीक्षा आणि ३ (ब) अंतर्गत मूल्यमापन

संदर्भ ग्रंथ

मराठी संदर्भ ग्रंथ

- १ आधुनिक समीक्षा-सिद्धांत - मिलिंद मालशे / अशोक जोशी, मौज प्रकाशन, मुंबई- २००७.
- २ आधुनिकता आणि परंपरा-एकोणिसाव्या शतकातील महाराष्ट्र- राजेंद्र व्होरा (संपा.), प्रतिमा प्रकाशन, पुणे- २०००.
- ३ इतिहासलेखन मीमांसा - समाजप्रबोधन पत्रिका (संपा.) लोकवाङ्मयगृह प्रकाशन, मुंबई- २०१०.
- ४ कादंबरी एक साहित्यप्रकार - हरिश्चंद्र थोरात, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई- २०१०.
- ५ कोश वाङ्मय : विचार आणि व्यवहार - डॉ.सदाशिव देव, सुपर्ण प्रकाशन, पुणे- २००२.
- ६ खडक आणि पाणी- गंगाधर गाडगीळ उत्कर्ष प्रकाशन, पुणे. डिसेंबर १९६०, तृतीयावृत्ती १९८५.
- ७ गुणात्मक संशोधनाची कार्यपद्धती - हेस -बिबर शालीन नॅगी, सेज प्रकाशन, न्यू दिल्ली-२०१७.
- ८ गुणात्मक संशोधन - डेव्हिड सिल्वरमन, सेज प्रकाशन, न्यू दिल्ली- २०१७.
- ९ गेल्या अर्धशतकातील मराठी समीक्षा- विलास खोले (संपा.), प्रतिमा प्रकाशन, पुणे-२००४.
- १० ग्रंथालयीन संदर्भसेवा - अनंत जोशी आणि वसंत जोशी, कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे १९८०.
- ११ तुकोबांच्या अभंगांची शैलीमीमांसा - डॉ.दिलीप धोंडगे, राजहंस प्रकाशन, पुणे. २०१४.
- १२ तुमचे प्रबंध लिखाण- पॉल ऑलिव्हर, सेज प्रकाशन, न्यू दिल्ली- २०१७.

- १३ तौलनिक साहित्याभ्यास : मूलतत्त्वे आणि दिशा - वसंत बापट, मौज प्रकाशन, मुंबई-१९८१.
- १४ प्रबंध कसा लिहावा - डॉ.जयंत वेलणकर, साहित्यप्रसार केंद्र, नागपूर.१९८८.
- १५ प्राचीन मराठी हस्तलिखिते संशोधन आणि संपादन - डॉ.श्री.रं. कुलकर्णी, का.स.वाणी प्रगत अध्ययन संस्था, धुळे.१९९२.
- १६ पॉप्युलर रीतिपुस्तक, रामदास भटकळ आणि मृदुला प्रभुराम जोशी, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई. प्रथमावृत्ती २०१५.
- १७ भारतीय मिथ्यांचा मागोवा- विश्वनाथ खैरे, पुणे-१९८६.
- १८ भाषा व साहित्य : संशोधन खंड १, २, ३ संपा.वसंत स.जोशी, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे. १९८१, १९८५, १९८९.
- १९ मराठी संशोधनविद्या, डॉ.उषा मा. देशमुख, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.१९९४.
- २० मराठी साहित्य संशोधन, अविनाश आवलगावकर (संपा.), प्रतिमा प्रकाशन, पुणे-२००६.
- २१ मराठी साहित्य संशोधन : स्वरूप आणि दिशा- डॉ.श.रा.राणे, का.स.वाणी प्रगत अध्ययन संस्था, धुळे.१९९५.
- २२ मराठी प्रबंध सूची- व.वि. कुलकर्णी, साहित्य प्रसार केंद्र, नागपूर-२०११.
- २३ मूल्यभानाची सामग्री - हरिश्चंद्र थोरात, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई- २०१६.
- २४ वाङ्मयीन निबंधलेखन - रा.ग. जाधव, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे. तृतीयावृत्ती-१९८७.
- २५ वाङ्मयीन विद्वत्ता - डॉ. दु.का. संत, पुणे विद्यापीठ, पुणे -१९७६.
- २६ वाङ्मयीन संस्कृती- सुधीर रसाळ, मौज प्रकाशन, मुंबई- २००९.
- २७ शास्त्रीय संशोधन पद्धती- बी.एम. कऱ्हाडे, पिंपळापुरे अॅण्ड कंपनी, नागपूर- २००७.
- २८ शैलीमीमांसा : सिद्धांत आणि उपयोजन - डॉ.दिलीप धोंडगे, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर, २००१.
- २९ शोधनिबंधाची लेखनपद्धती - डॉ. स.गं.मालशे, सुधारित आवृत्ती संपादन, मिलिंद मालशे, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, २००६ .
- ३० शोधविज्ञानकोश - डॉ.दु.का.संत, पुणे विद्यार्थी गृह प्रकाशन पुणे.१९८५.
- ३१ समकालीन साहित्यचर्चा- मनोहर जाधव / श्रीकांत देशमुख (संपा.), प्रतिमा प्रकाशन, पुणे २०१०.
- ३२ समीक्षेतील नव्या संकल्पना- मनोहर जाधव (संपा.), स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद-२००१.
- ३३ संशोधकाचा मित्र - ग.ह. खरे, भारत इतिहास संशोधक मंडळ, पुणे -१९६०.
- ३४ संशोधन पद्धती- रणजित कुमार, सेज प्रकाशन, न्यू दिल्ली-२०१७.
- ३५ संशोधन पद्धती- व्ही.बी.पाटील, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव-२०१२.
- ३६ संशोधन पद्धती : प्रक्रिया आणि अंतरंग- डॉ. दु.का.संत, अनाथ विद्यार्थीगृह प्रकाशन, पुणे - १९६६.
- ३७ संशोधन पद्धती- प्रक्रिया व अंतरंग - दु.का.संत, विद्यार्थी गृह प्रकाशन, पुणे- १९८८.
- ३८ संशोधन पद्धतिशास्त्र व तंत्र - प्रदीप आगलावे , विद्या प्रकाशन, नागपूर-२०००.
- ३९ संशोधन प्रकल्प कसा करावा याबाबतचे आवश्यक मार्गदर्शक - ओ लिअरी झीना, सेज प्रकाशन, न्यू दिल्ली-२०१७.

- ४० संशोधन : स्वरूप आणि पद्धती- संपादक: डॉ. सु. रा.चुनेकर,रंगनाथ पठारे, शि.प्र.संस्था,संगमनेर १९८३.
- ४१ संशोधन संरचना : गुणात्मक, संख्यात्मक आणि मिश्र पद्धतीचे दृष्टिकोन- क्रेसवेल जॉन डब्ल्यू सेज प्रकाशन, न्यू दिल्ली- २०१७.
- ४२ संशोधन-सिद्धांत आणि पद्धती- सदा कन्हाडे, लोकवाङ्मय प्रकाशन, मुंबई-१९९९.
- ४३ संशोधनाची क्षितिजे - संपा. भास्कर भोळे, अमेय प्रकाशन, नागपूर.१९८५.
- ४४ संशोधनाचे पद्धतिशास्त्र- रमेश वरखेडे, मंगला वरखेडे, इन्स्टिट्यूट ऑफ नॉलेज इंजिनिअरिंग नाशिक- २०१३.
- ४५ संशोधनपद्धतीची मूलतत्त्वे - दत्ता देशकर, अजय प्रकाशन, औरंगाबाद- २००६.
- ४६ संशोधन शलाका - सुरेश म.डोळके,अमेय प्रकाशन,नागपूर.१९८३.
- ४७ संशोधनाची क्षितिजे -(वि.भि.कोलते गौरवग्रंथ)- संपा.भा.ल. भोळे,अमेय प्रकाशन,नागपूर.१९८५.
- ४८ सामाजिक संशोधन पद्धती- पी.एल. भांडारकर, हिमालय पब्लिशिंग हाऊस, नवी दिल्ली-१९९४.
- ४९ साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार - श्री.पु. भागवत, रसाळ सुधीर (संपा.), मौज प्रकाशन, मुंबई-१९८७.
- ५० साहित्यवेध - के.रं. शिरवाडकर, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे. १९९८.
- ५१ साहित्यकृतीचा अभ्यास - हरिश्चंद्र थोरात, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन,पुणे.
- ५२ साहित्य संशोधन : वाटा आणि वळणे- सुधाकर शेलार, अक्षर वाङ्मय प्रकाशन, पुणे- तृतीयावृत्ती २०२४.
- ५३ साहित्य शोधणी - डॉ.उषा मा. देशमुख, नीहारा प्रकाशन,पुणे. १९८९.
- ५४ साहित्याची निर्मितिप्रक्रिया- डॉ.आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे.१९८९.
- ५५ साहित्याची भाषा - भालचंद्र नेमाडे, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद.१९८७., द्वितीयावृत्ती - १९९८.
- ५६ साहित्याचे मानदंड- गंगाधर गाडगीळ, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई.१९९०.
- ५७ साहित्याचे संदर्भ - हरिश्चंद्र थोरात, मौज प्रकाशन, मुंबई-२००६.
- ५८ साहित्यातील संप्रदाय- डॉ.रा.शं.वाळिंबे,कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे.१९५०.
- ५९ साहित्याभ्यासाची शैलीलक्ष्यी पद्धत- स.गं मालशे / मिलिंद मालशे, मराठी संशोधन मंडळ,मुंबई- १९८१.
- ६० साहित्यसमीक्षा आणि पारिभाषिक संज्ञा - वसंत दावतर, म.रा.सा.सं.मंडळ,मुंबई १९८७.
- ६१ साहित्यविचार आणि सौंदर्यशास्त्र- रा.भा.पाटणकर, मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ आणि मौज प्रकाशन गृह, मुंबई.२००१.
- ६२ सूचींची सूची- डॉ.सु.रा.चुनेकर मुंबई विद्यापीठ, मराठी विभाग आणि प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९५,तृतीयावृत्ती - १९७४.
- ६३ संशोधन : स्वरूप आणि व्याप्ती, संपा. डॉ. मंदा खांडगे, डॉ. कीर्ती मुळीक, डॉ. सुजाता शेणई, संस्कृती प्रकाशन, पुणे, प्रथम आवृत्ती डिसेंबर २०२३
- ६४ सामाजिक संशोधन पद्धती, प्रा. डॉ. सुनील मायी, डायमंड पब्लिकेशन, पुणे, नोव्हेंबर २००८
- ६५ साहित्य संशोधन मार्गदर्शन, प्राचार्य बी. एन .पाटील प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव, २००८
- ६६ आपले विचारविश्व, के. र. शिरवाडकर, राजहंस प्रकाशन, मुंबई
- ६७ संस्कृती समाज आणि साहित्य, के. र. शिरवाडकर, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे

- ६८ साहित्य विमर्श, रमेश वरखेडे, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद
- ६९ ज्ञानेश्वरीचा तृष्णाबंध, म. सु. पाटील, देशमुख आणि कंपनी, पुणे, २००२
- ७० संहिता संपादन (लेख) नंदकुमार मोरे, मुक्त शब्द (मासिक) संपादक यशोधन पाटील, जून २०१५ अंक दुसरा
- ७१ तपोनिधी, संपादक भारती निरगुडकर ,पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई

हिंदी संदर्भ ग्रंथ

- १ अनुसंधान का स्वरूप- संपा.डॉ.सावित्री सिन्हा, हिंदी अनुसंधान परिषद &आत्मराम एंड सन्स, दिल्ली.१९९४.
- २ अनुसंधान प्रविधि : सिद्धांत और प्रक्रिया- एस.एन. गणेशन, लोकभारती प्रकाशन इलाहाबाद, २००१.
- ३ तुलनात्मक अनुसंधान एवं उसकी समस्याएँ, संपा. एस.गुलाम एवं अन्य, हिंदी साहित्य भांडार, लखनऊ, १९८०.
- ४ तुलनात्मक साहित्य भारतीय परिप्रेक्ष्य- इंद्रनाथ चौधरी, वाणी प्रकाशन, नई दिल्ली-२००६.
- ५ शोध प्राविधि- डॉ. विनय मोहन शर्मा, नैशनल पब्लिशिंग हाऊस, वाणी प्रकाशन, नई दिल्ली-२००८.
- ६ शोध संरचनांचा (तौलनिक साहित्याभ्यासपर लेख), एल एस देशपांडे, अभय प्रकाशन, नांदेड. १९९४.
- ७ साहित्यिक अनुसंधान के आयाम- डॉ. रवींद्रकुमार जैन, नैशनल पब्लिशिंग हाऊस, नई दिल्ली-२००८.
- ८ शोध प्राविधि - डॉ. हरिश्चंद्र वर्मा, हरियाणा साहित्य अकादमी, पंचकुला-२०११.
- ९ हिंदी अनुसंधान : वैज्ञानिक पद्धतियाँ- डॉ. कैलाशनाथ मिश्र, सरस्वती प्रकाशन, कानपूर.
- १० शोध कैसे करे? पुनीत बिसारिया, अटलांटिक पब्लिशर्स प्रा. लि. नई दिल्ली.
- ११ शोध और सिद्धांत, डॉ. नगेंद्र, नैशनल पब्लिशिंग हाऊस, नई दिल्ली.
- १२ शोध: स्वरूप एवं मानक, व्यावहारिक कार्यविधि- बैजनाथ सिंहल, वाणी प्रकाशन, नई दिल्ली.
- १३ शोध प्रस्तुती, उमा पांडे, नैशनल पब्लिशिंग हाऊस, नई दिल्ली.
- १४ सर्वेक्षण, अनुसंधान और सांख्यिकी, सत्यपाल रुहेला, विकास पब्लिशिंग हाऊस प्रा. लि., दिल्ली.
- १५ साहित्यिक अनुसंधान के प्रतिमान, सं. देवराज उपाध्याय एवं रामगोपाल शर्मा, नैशनल पब्लिशिंग हाऊस, नई दिल्ली.
- १६ अनुसंधान का व्यवहारिक रूप, उर्वशी, जे. सुरती हिंदी ग्रंथ रत्नाकर प्रा. लि. हिराबाग, मुंबई.
- १७ शोध: प्रविधि और प्रक्रिया, डॉ. चंद्रभान रावत एवं डॉ रामकुमार खंडेलवाल, सदर जवाहर पुस्तकालय, सदर बाजार, मथुरा (उ. प्र.)

English Reference Books

1. A Handbook of Literary Research- Eliot Simon & Owens W.R., USA, Rutledge.1996
2. Art of Literary Research, Altick R. D. Norton, New York--, 1963.
3. A Practical Guide to Writing Theses, Dissertations and Books, Eviatab Zerubavel.
4. The Clockwork Muse - Cambridge, Harvard University.1999
5. Elements of Research, Whitney F.L. Prentice Hall, New York, 1949.
6. How to think about your Research while you are doing it - Baker Howard S.: Tricks of the Teade, Chicago, Chicago University Press.1998
7. Literary Thesis- Watson George, London, Longman.1970
8. Researching Culture - Qualitative Method and Cultural Studies- Alasuutari P. London, Sage.1995
9. Research for English Language Teachers - Burns Anne: Collaborative Action - Cambridge. Cambridge University Press.1999
10. Research Methods in Librarianship - Techniques an Interpretation - Bush Charles H & Harter Stephen P, New York, Academic Press.1988
11. Research Methodology, A. B. Rao, Excel Books, New Delhi-2008.
12. Research Methodology in History, Chitnis K.N. , Pune.1979
13. Research Methodology: Methods & Techniques - Kothari C.R. , New Delhi, Wiley Eastern.1985
14. Research Methodology- Methods and Techniques- C. R. kothon, New age international Publisher, New Delhi-2006
15. Scientific Social Surveys and Research - Young Pauline V., New Delhi, Prentice Hall of India.1982
16. The Art of Literary Research - Altick R.D and John J. Fenstermaker, New York & London, Norton.1993
17. The Library Thesis: A Guide to research - Watson George, Longman, London-1970.
18. The Scholar Critic - An Introduction to Literary Research - Bateson F.W. London, Routledge & Kegan Paul.1972
19. Thesis and assignment writing - Anderson Jouathar and Others of Wiley Eastern, New Delhi – 1971.

- खालील सर्व शब्दकोश शेवटी दिलेल्या लिंकवर ऑनलाईन उपलब्ध आहेत.

- १ तत्त्वज्ञान व तर्कशास्त्र परिभाषा कोश
- २ कार्यदर्शिका
- ३ साहित्य समीक्षा परिभाषा कोश
- ४ ग्रंथालयशास्त्र परिभाषा कोश
- ५ कृषिशास्त्र पारिभाषिक शब्दावली
- ६ न्यायवैद्यक व विषशास्त्र परिभाषा कोश

- ७ पदनाम कोश
- ८ लोकप्रशासन परिभाषा कोश
- ९ शिक्षणशास्त्र परिभाषा कोश
- १० गणितशास्त्र परिभाषा कोश
- ११ वित्तीय शब्दावली
- १२ राज्यशास्त्र परिभाषा कोश
- १३ संख्या शास्त्र परिभाषा कोश
- १४ वृत्तपत्र विद्या परिभाषा कोश
- १५ भाषाविज्ञान व वाङ्मयविद्या परिभाषा कोश
- १६ औषधशास्त्र परिभाषा कोश
- १७ व्यवसाय व्यवस्थापन परिभाषा कोश
- १८ धातुशास्त्र परिभाषा कोश
- १९ यंत्र अभियांत्रिकी परिभाषा कोश
- २० कृषीशास्त्र परिभाषा कोश
- २१ विद्युत अभियांत्रिकी परिभाषा कोश
- २२ भूगोलशास्त्र परिभाषा कोश
- २३ भूशास्त्र परिभाषा कोश
- २४ प्रशासन वाक्प्रयोग
- २५ मानसशास्त्र परिभाषा कोश
- २६ अर्थशास्त्र परिभाषा कोश
- २७ विकृतिशास्त्र पारिभाषिक शब्दावली
- २८ वाणिज्यशास्त्र परिभाषा कोश
- २९ शरीरक्रियाशास्त्र परिभाषा कोश
- ३० रसायनशास्त्र परिभाषा कोश
- ३१ शारीर परिभाषा कोश
- ३२ स्थापत्य अभियांत्रिकी परिभाषा कोश
- ३३ न्याय व्यवहार कोश
- ३४ भौतिकशास्त्र परिभाषा कोश
- ३५ मराठी विश्वकोश
- ३६ भौतिकशास्त्र पारिभाषिक शब्दावली
- ३७ शासन व्यवहार शब्दावली
- ३८ जीवशास्त्र परिभाषा कोश
- ३९ शासनव्यवहार कोश

- अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करून सादर केलेली शब्दकोशनिहाय 'वर्णानुक्रमिक अनुक्रमणिका' पाहा!

<https://shabdakosh.marathi.gov.in/ananya-glossary>

तसेच

<https://shabdakosh.marathi.gov.in/>

*****